

Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata' E - rundoxel E

Klotrunt, anspråkslöst mindre träd med mustigt röd höstfärg

KORT VÄXTBESKRIVNING

- Växtnamn: Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata' E - rundoxel E
Härdighet: Zon 1-4(5)
Växtsätt: Träd med väl sammanhållen krona, i början smal - senare alltmer rundad form. Tät krona utan genomgående stam. 5-7 m
Blomning: Vita blommor i maj-juni
Frukt: Rikligt med glänsande först orange, slutligen mörkt orangeröda bär i stora klasar
Blad: Bladen är på ovansidan friskt gröna och den ludna undersidan är vitgrå. Roströd höstfärg.
Växtplats: Sol-halvskugga. Väldränerad jord.
Användning: Park- och gatuträd, på gångator, trånga utrymmen och i små trädgårdar
Övrigt: Tål vind och snötryck
E-merit: Frisk, ej mottaglig för skorv. Välformad krona. Bär rikligt med frukt.
Ursprung: Klonurval av Tomas Lagerström, Projekt Svenska Frökällor, SLU, Ultuna.

UTFÖRLIG VÄXTBESKRIVNING

Bakgrund/ursprung

Rundoxel är en hybrid mellan vitoxel och rönn och kommer från Europa. Varifrån E-materialet ursprungligen härstammar är ovisst, men det är insamlat från en äldre plantering i Uppsala. Skott från en individ ligger till grund för förökning med vävnadskultur på Elitplantstationen.

Beskrivning

Enligt den undersökning som botanisten och taxonomen Björn Aldén gjorde 1994, finns det i Europa några kloner som kan inrymmas i arten Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata'. Det tidigare använda svenska namnet på den aktuella växten var pelaroxel, men någon pelarväxande individ har hittills inte kunnat uppbringas. Detta missvisande namn baseras på att trädet i ungdomen växer smalt och stramt upprätt. Utgångspunkt för namnsättningen har troligen varit ett ungt träd och namnsättaren måste vidare ha dragit slutsatsen att detta växtsätt består. Det gör det emellertid inte utan redan vid 10 års ålder börjar en påtaglig vidgning av kronan, som vid 15-20 års ålder är helt klotrund.

Det vetenskapliga namnet ger en annan förklaring. Specificeringen fastigiata betyder jämnhög. Troligen avses att skotten är lika långa, vilket också är fallet även när plantan är äldre och får den karakteristiska runda formen. Växtnässigt är detta en parallell med klotpil och klotlönn, vars skott är lika långa och vars kronor med tiden antar motsvarande runda form. Men deras respektive latiniserade sortnamn har mer siktat in sig på det mogna trädets form.

Rundoxel är ett mindre träd, vars normala höjd i öppet läge länge håller sig under 7 meter. Motsvarande bredd är 6-8 meter. Maximalt kan klonen troligen uppnå 10-15 meter både på höjden och på bredden. Trädet har låg kronansättning och bildar en mycket tätgrenig krona utan genomgående stam. Till synes verkar alla krongrenar vara likvärdiga.

Skotten påminner mest om oxeln men de grönröda, vitludna knopparna är mera utdragna och spetsiga.

Bladen har karaktärsdrag från båda föräldrarna med den övre delen som ett smalformat vitoxelblad och den nedre delen som ett smalt rönnblad med två par fria småblad. Bladet varierar mellan 8-15 cm i längd och 3-6 cm i bredd. Färgen är på ovansidan friskt grön och den ludna undersidan är vitgrå.

Blommorna är vita och ser ut och luktar ungefär som oxelns. Blomning är i mitten av maj till början av juni.

Frukterna är runda till cylindriska, ca 1 cm i diameter. Frukten färgas tidigt, i ca en månad före oxel. Färgen är först orange, slutligen mörkt orangeröd. Höstfärgen är mörkt roströd.

Växtplats

Liksom andra Sorbus-arter kräver rundoxeln en väl-dränerad växtplats i soligt till halvskuggigt läge. Den växer bra på sura såväl som alkaliska jordar. Vattenkonsumtionen är låg. Härdigheten är zon 5(6).

Användning

Genom sin begränsade storlek är rundoxel ett mycket lämpligt träd för den lilla trädgården, som skuggträd vid sittbänkar eller på små barns lekplatser. Trädet är också lämpligt för inramning, till exempel av villatomter och parkeringsplatser. Däremot rekommenderas det inte till alléplantering eller radplantering längs bil- eller cykelvägar på grund av alltför låg kronansättning. Möjligen kan tillräcklig stamhöjd skapas för att rundoxel skall kunna användas vid cykelvägar.

Förökning

Enligt produktionsreglerna för E-plantor får *S. x thuringiaca* 'Fastigiata' E endast förädlas på *S. austriaca* E eller *S. intermedia* E.

Övrigt

E-materialet är sunt och friskt och skorv verkar inte vara något problem, vilket annars drabbar många rönn- och oxelarter. I handeln finns uppstammade träd med stamomfång på upp till 20-25 centimeter.

Växtbeskrivning/källa

Tomas Lagerström, SLU/Ultuna

Publicerad i Gröna Fakta 7/2022. Växter för framtiden IV.

Litteratur:

Aldén, B. m.fl. 1998. Kulturväxtlexikon. LT.

Bean, W. J. 1980. Trees & Shrubs Hardy in the British Isles, vol IV, 8th edition. John Murray.

Krüssman, G. 1978 Handbuch der Laubgehölze, Band III, 2 Auflage. Paul Parey.

Lagerström, T. 1994. Hemträdgården nr 2. Riksförbundet Svensk Trädgård

Muntlig information: Aldén, B. 1994, efter taxonomisk utredning samt revidering av svenskt namn.

